

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

Model of Judicial Process to Reduce the Inequality of Thai Society during the Transmission of Coronavirus Infectious Disease (Covid-19)

ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ¹

Tradul Noranitiphadungkarn

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า มีรูปแบบกระบวนการ 9 ด้าน ได้แก่ 1) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านดิจิทัล 2) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านเศรษฐกิจ 3) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสังคม 4) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสาธารณสุข 6) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ 8) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านพลังงาน และ 9) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการศึกษา ประชาชนต้องปรับตัวในกระบวนการยุติธรรมยุคใหม่หรือในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหากระบวนการยุติธรรม และมีการติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และร่วมมือบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมในยุคใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของหลายภาคส่วน ให้ความร่วมมือช่วยกันสร้างสังคมด้วยกระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ให้ทุกคนสามารถปรับตัวสู่ชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางที่ประชาชนคนไทยจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมแคบลง

คำสำคัญ (Keywords): กระบวนการยุติธรรม; ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย; การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

Abstract

This article aims to study Model of Judicial Process to Reduce the Inequality of Thai Society during the Transmission of Coronavirus Infectious Disease (Covid-19), The results of the study found that ; 1) the digital model of judicial

---

Received: 2021-11-13 Revised: 2021-12-29 Accepted: 2022-02-01

¹ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Bachelor of Laws Program, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: Tradul@aru.ac.th

process, 2) the economic model of judicial process, 3) the social model of judicial process, 4) the model of judicial process in natural resources and environment, 5) the model of judicial process in public health, 6) the model of judicial process in mass communication and information technology, 7) the model of judicial process in prevention and suppression of corruption and misconduct, 8) the model of judicial process in energy, and 9) the model of judicial process in education. The people have to adjust themselves to the new judicial process or under the Covid-19 rapid transmission situation in order to handle the problems concerned with judicial process, and have to communicate more in the online world. The participation of all sectors is encouraged and the cooperation in the management in the judicial process during this new era is promoted to reflect the works performed together by many sectors. The cooperation must be given to help build the society by using judicial process, reducing the inequality in Thai society, so that everybody could adjust themselves to the new way of life; also Thai people have to adjust their behaviors so that the social inequality decreases.

Keyword: judicial process; inequality in Thai society; the transmission of Covid-19

บทนำ (Introduction)

ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา จากการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา รัฐให้ความสนใจถึงพลวัตของความเหลื่อมล้ำ ทั้งในมิติของรายได้ การบริโภค และความมั่งคั่ง ระดับความเหลื่อมล้ำเชิงความมั่งคั่งของประเทศไทยพบว่าสูงกว่าระดับความเหลื่อมล้ำรายได้มาก ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มที่ลดลง กลุ่มรายได้ต่ำมีสัดส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินค่อนข้างมาก แสดงถึงสภาพคล่องที่ต่ำ ในขณะที่สัดส่วนของรายได้ที่มาจากเงินโอนจากนอกครัวเรือนมีสัดส่วนสูงขึ้น แม้ความเหลื่อมล้ำจะลดลง แต่ไม่ได้มาจากการที่ครอบครัวรายได้ต่ำพึ่งพาตนเองได้ แม้สัดส่วนคนจนในประเทศไทยจะลดลง แต่ครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำโดยเฉลี่ยมีค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคสูงกว่ารายได้ และยังมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคที่จำเป็นสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง มีความเปราะบางสูง หากสูญเสียรายได้จะต้องลดการบริโภคสินค้าที่จำเป็น เรื่องความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นสำคัญและเป็นหัวข้อที่ประชาชนและนักวิชาการให้ความสำคัญและความสนใจมาตลอด ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และการบริโภคในภาพรวมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และรายจ่ายอย่างของไทยต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะตัวชี้วัดเหล่านี้คำนวณมาจากข้อมูลการสำรวจ SES ซึ่งอาจจะขาดตัวอย่างครัวเรือนที่รายได้สูงที่สุดกลุ่ม (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, 2017; Jenmana, 2018) หรือมาตรวัดความเหลื่อมล้ำที่เหมาะสม ควรจะต้องนำความมั่งคั่ง หรือสินทรัพย์

สหิมาพิจารณาควบคู่ด้วย ซึ่งงานศึกษาบางชิ้นประมาณการว่าการกระจุกตัวของความมั่งคั่งของไทยนั้น จัดอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศแถบเอเชีย (Suisse, 2018)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบัญญัติหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่และเป็นกลไกสำคัญเพื่อให้เกิดการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ 3 ประการ คือ 1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ 2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ 3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อย 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเมือง (2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (3) ด้านกฎหมาย (4) ด้านกระบวนการยุติธรรม (5) ด้านการศึกษา (6) ด้านเศรษฐกิจ และ (7) ด้านอื่น ๆ (สุภัทร คำมุงคุณ, 2564)

แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม มีเป้าประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในแต่ละขั้นตอนให้เป็นไปอย่างโปร่งใสแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สร้างความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การให้ประชาชนสามารถติดตามความคืบหน้า ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม 2) การรับแจ้งความร้องทุกข์ต่างท้องที่ 3) การจัดหาทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจให้ครบทุกสถานีทั่วประเทศ 4) ปฏิรูประบบการปล่อยชั่วคราว และ 5) การบันทึกภาพและเสียงในการตรวจค้น จับกุม และการสอบปากคำในการสอบสวน ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ประชาชนทราบถึงระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้ชัดเจน มีมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลย ทำให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสะดวกรวดเร็ว ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ทั้งในกระบวนการยุติธรรมหลัก คือ การเริ่มที่พนักงานสอบสวน อัยการ ศาล ราชทัณฑ์โดยมีทนายความเป็นผู้ตรวจสอบความยุติธรรม มีระยะเวลายาวนาน บางคดีเกินกว่า 16 ปี และกระบวนการยุติธรรมมีความเหลื่อมล้ำทุกขั้นตอนจนถึงขั้นสืบพยานหลักฐานในชั้นศาลก่อนพิจารณาตัดสินคดีที่ศาลชั้นต้น แล้วมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการ ในศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ที่ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างเข้มงวดตามหลักสุจริตและหลักนิติธรรม เนื่องจากงบประมาณ อันจำกัดด้านบุคลากรที่ทรงคุณค่าและการขยายหน่วยปฏิบัติที่รัฐบาลควบคุมตามนโยบายทางการเมือง ผ่านรัฐสภาที่รัฐบาลคุมเสียงข้างมากมาโดยตลอด และยังส่งผลกระทบกระบวนการยุติธรรมที่ใช้อำนาจของรัฐสภา ตรวจสอบรัฐบาลที่กระทำทุจริตไม่เป็นผล จนต้องอ้อม

ไปใช้กระบวนการตรวจสอบดำเนินคดีขององค์กรอิสระ เช่น ป.ป.ช. ศาลปกครองสูงสุด ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งให้ผลเร็วกว่ากระบวนการยุติธรรมปกติ เช่น การพิจารณาโดยคณะผู้พิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีผลบังคับใช้ทันที ไม่มีอุทธรณ์หรือฎีกาอีก สำหรับปัญหาสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในสังคมมานาน คือ อิทธิพลท้องถิ่นทำให้ประชาชนที่เดือดร้อนถูกละเมิดสิทธิไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดีเพราะเกรงกลัวเรื่องความปลอดภัยในชีวิตของตน ครอบครัว และอาจมีผลในการดำเนินชีวิตปกติต่อไปได้ โดยจะหวังพึ่งตำรวจก็ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะปกป้อง และดำเนินคดีได้อย่างทั่วถึงตามสภาพการปกครองของแต่ละท้องถิ่น ปัญหาต่อมา คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่แตกต่างกันตามเศรษฐกิจของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา และจำเลยที่มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากทนายความที่มีความชำนาญสูง มีโอกาสได้ค้นหาพยานหลักฐานเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ อีกทั้งยังมีการได้รับการประกันตัวในขณะที่ดำเนินคดีทุกขั้นตอน และยังมีความหวังสุดท้ายในราชทัณฑ์ที่จะได้รับโทษน้อยที่สุด จากคำพิพากษาที่มีระเบียบปฏิบัติปกติซึ่งทำให้นักโทษประหารชีวิตไม่ถูกประหารชีวิต แต่ติดคุกในระยะเวลาไม่ถึง 15 ปีก็มีโอกาสออกมารับจ้างฆ่าคนได้อีกครั้ง และถ้าอายุยังน้อยก็อาจมีโอกาสนับถือการครั้งที่สามได้อีกอย่างแนบเนียนขึ้นจากประสบการณ์สองครั้งที่ผ่านมาทั้งในและนอกคุก เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเป็นส่วนสำคัญในหลักนิติธรรมที่คุ้มครองสิทธิความเสมอภาคของประชาชนอย่างทั่วถึง การสร้างมาตรฐานความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทุกคนจึงจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยไทยก้าวสู่ระดับสากลได้ โดยตั้งความหวังไว้ในเวลา 18 ปี ทั้งหน้าที่รัฐบาลจะสร้างประชาชนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความเข้าใจ ยอมรับระบอบประชาธิปไตยนำไปปฏิบัติตามกฎหมายจนเกิดจิตสำนึกสาธารณะโดยถ้วนหน้ามาเลือกตั้ง และลดจำนวนข้าราชการที่ไม่ยึดหลักคุณธรรมให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงนักการเมืองและอิทธิพลท้องถิ่น ด้วยกระบวนการยุติธรรมที่เฉียบขาด โดยนับจากวันนี้เป็นการเริ่มต้นจากการสร้างรัฐธรรมนูญที่ประชาชนยอมรับด้วยความขัดแย้งน้อยที่สุด และหวังว่าจะเติมประสิทธิภาพของรัฐธรรมนูญปรับเปลี่ยนเป็นนิติบัญญัติที่เป็นอิสระจากนักการเมืองอย่างเด็ดขาด ไม่ใช้การบริหารโดยรัฐมนตรีโควตาที่ทำตามสั่งจากนโยบายทางการเมือง ด้านตุลาการยังเป็นที่ยึดถือยึดมั่นของประชาชนทั้งประเทศและคณะรัฐประหารทุกคณะตลอด 82 ปีที่ผ่านมา ถ้ารัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสภานิติธรรมที่มุ่งตรวจสอบให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน อย่างยุติธรรม รวดเร็ว มีอำนาจบังคับใช้ได้ในทุกสถานการณ์ต่อผู้กระทำความผิดทุกคนจะเป็นตัวอย่างของเยาวชนและประชาชนรุ่นใหม่ โดยไม่ต้องอ้างความปรองดองที่ไม่ลงโทษคนกระทำความผิดหรือไม่นำมาเข้ากระบวนการพิจารณาตัดสินเพื่อลงโทษตามความผิดจริง จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ของสภานิติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ตลอดไป ไม่ต้องพึ่งการรัฐประหารยึดอำนาจปฏิวัติที่ต้องมาเริ่มต้นกันใหม่อีกสำหรับประชาชนรุ่นใหม่ที่มีอายุครบ 18 ปี มาสร้างประชาธิปไตยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่เหมาะสมกับประเทศไทยอย่างแท้จริง ปัจจุบันการใช้มาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ก็อยู่ในกรอบประชาธิปไตยภายใต้การตรวจสอบทางหลักสุจริตและหลักนิติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และศาลฎีกาของผู้

ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงทำให้ประชาชนและนานาชาติมั่นใจในการบริหารประเทศว่าเป็นไปตามหลักสุจริต หลักนิติธรรม และมีธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง (วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์, 2564)

กระบวนการยุติธรรมยังมีข้อจำกัดสำหรับคนจน กล่าวคือ คนจนและคนชายขอบยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการออกแบบไวยากต่อการเข้าถึง เช่น การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีค่าใช้จ่ายสูง การดำเนินคดีใช้เวลายาวนานทำให้ต้นทุนสูง รวมทั้งการเน้นแบบแผน ขั้นตอนปฏิบัติของทางราชการโดยเคร่งครัด ต้องมีเอกสารหลักฐานครบถ้วน การใช้ภาษาที่ยากต่อการเข้าใจ การผูกขาดอำนาจไว้ที่รัฐโดยไม่กระจายสู่ชุมชน เป็นต้น การบริหารราชการแผ่นดินที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายสาธารณะ และการจัดบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บางส่วนเป็นการใช้จ่ายที่ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายหรือปัญหาเร่งด่วน ประกอบกับการขาดระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยที่สามารถบ่งชี้ถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับ โดยเฉพาะการขาดระบบฐานข้อมูลที่บ่งชี้ลักษณะของคนจน/ผู้ด้อยโอกาส จึงทำให้การบริหารจัดการของภาครัฐไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มคนจน/ผู้ด้อยโอกาสเท่าที่ควร (อติวิทย์ แสงสุวรรณ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

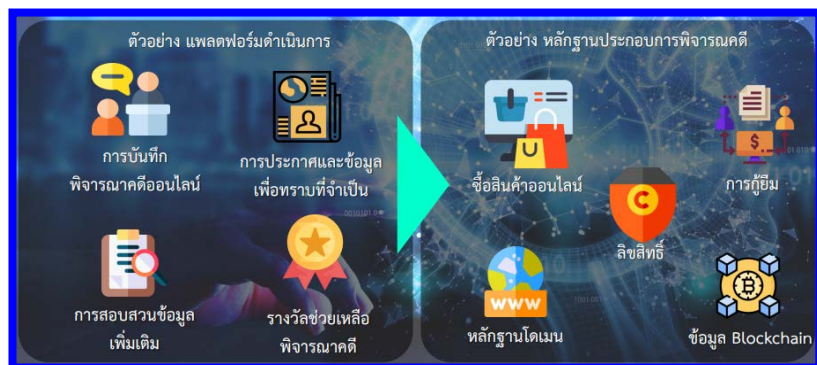
ผู้เขียนบทความได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและทำการสังเคราะห์พร้อมทั้งแตกประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ดังนี้

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านดิจิทัล

ทางออกความเหลื่อมล้ำในสังคมยุคโควิด-19 จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขแล้ว ยังเป็นตัวเร่งความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ผู้คนทั่วโลกกำลังยากจนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายครอบครัวจึงสูญเสียรายได้ประจำไป เกิดความเครียดต่อประชาชนมากขึ้น อาจลามไปถึงเกิดความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อเพศหญิง กระบวนการยุติธรรมยุคใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้ตามทันปัญหาในบริบทสังคมยุคปัจจุบันที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่หันมาอยู่ในโลกออนไลน์มากขึ้น รัฐมีการ “อำนวยความสะดวกยุติธรรมในยุควิถีใหม่สู่ประชาชน” (Enhancing Justice for People in the New Normal Era) เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสร้างเป็นตำราการบริหารงานยุติธรรมในยุคใหม่ ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมสู่การเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal มีการถอดบทเรียนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมิติทางสังคมและในกระบวนการยุติธรรม จากบริบทเดิมเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal ซึ่งเป็นการทำให้สังคมรับรู้ถึงการพยายามลดปัญหาความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจากหลายภาคส่วนในสังคม ได้แก่ สื่อ การทำงาน

เกี่ยวกับผู้หญิง และกองทุนยุติธรรม โดยเฉพาะบทบาทของกระบวนการยุติธรรมที่พยายามช่วยเหลือประชาชน และพยายามแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม คำนึงถึงความยุติธรรมดิจิทัล เคารพความต่าง สร้างการมีส่วนร่วม ความช่วยเหลือจำกัดเฉพาะกรณีที่เป็นคดีความที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแล้วเท่านั้น ช่วยได้เฉพาะคนที่ผ่านเกณฑ์ทางกฎหมาย และเกณฑ์ประเมินฐานะผู้ขอรับความช่วยเหลือยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ประเทศที่ปกครองด้วยระบบนิติรัฐ ประชาชนจะต้องได้รับประกันสิทธิในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ เพราะฉะนั้น ประชาชนทุกคนจะต้องถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เสมอ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค สร้างความเสมอภาค มุ่งเน้นการช่วยเหลือกลุ่มคนยากไร้ โดยมีการกิจหลัก 4 ข้อ คือ 1) เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี 2) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย 3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีถูกขังเกิน ศาลยกฟ้องเนื่องจากเป็นแพะ และ 4) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน รัฐมีแผนที่จะปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และช่วยให้ประชาชนเข้าถึงกองทุนยุติธรรมมากขึ้น ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนเข้าถึงสำนักงานกองทุนยุติธรรมได้อย่างยากลำบาก โดยพบปัญหา เช่น ระบบการรับเรื่องและรวบรวมข้อมูลทำได้ยาก การเข้าถึงบริการและการประชุมพิจารณาอนุมัติ รวมถึงการเซ็นสัญญาและรายงานตัว ก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยการต่อยอดพัฒนาระบบความช่วยเหลือในรูปแบบดิจิทัล เช่น การพัฒนา Mobile Applications เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้ง่ายและทั่วถึงมากขึ้น การพัฒนาระบบ Digital Exchange Center ที่แข็งแกร่ง และการพัฒนาระบบฐานข้อมูล Big Data ของกองทุน การปรับตัวดังกล่าว หวังให้การทำงานลดขั้นตอนมากขึ้น ลดการเดินทางของประชาชนและเจ้าหน้าที่ กระจายอำนาจออกสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืนและเสมอภาคในอนาคต เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมยุคนิวโนร์มอล สิ่งที่ต้องทำเป็นอันดับแรก คือ ทำให้ประชาชนรับทราบว่า กองทุนยุติธรรมทำหน้าที่อะไร กองทุนยุติธรรมจะต้องขยายขอบเขตการทำงาน เช่น หาที่ปรึกษานักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน เพื่อมาช่วยเหลือหรือช่วยไกล่เกลี่ยก่อนที่คดีความจะขยายออกไปแนวทางเหล่านี้จะช่วยลดจำนวนคดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แล้วก็จะช่วยลดภาวะความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องเป็นคดีความในอนาคตด้วย การช่วยเหลืออย่างสร้างสรรค์ ลดความเหลื่อมล้ำต่อกลุ่มเปราะบาง ทั้งเด็กและสตรีอันเป็นผลกระทบทางตรงและทางอ้อมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งหลายหน่วยงานในสังคมได้ร่วมแบ่งปันแนวทางการแก้ปัญหาสร้างสรรค์และตอบโจทย์ปัญหายุคใหม่ได้ทันทั่วทั้งที่ ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เด็กเข้าสู่โลกออนไลน์มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับผู้ปกครองที่มีลูกหลานติดมือถือ เปิดห้องเรียนออนไลน์สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองศึกษาแนวทางในการสื่อสารกับบุตรหลาน เพื่อแก้พฤติกรรมติดมือถือด้วยรูปแบบการแชร์ประสบการณ์กลุ่ม โดยให้พ่อแม่เข้าเรียนรู้วิธีการดูแลบุตรหลานตามแต่ละช่วงวัย คือ ช่วงปฐมวัย ช่วงประถม และช่วงมัธยม และมีการติดตามผลให้ผู้ปกครองส่งการบ้านผ่านแอปพลิเคชัน Line พบว่า โครงการได้ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม คือ ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการ

เดินทาง ค่าเรียน ค่าที่พัก ผู้ปกครองจากหลายพื้นที่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้ ลดค่าใช้จ่ายในการปรึกษากับจิตแพทย์ในกลุ่มผู้ปกครองที่ไม่ได้มีกำลังทรัพย์เพียงพอ ปัจจุบันสื่อสามารถให้แรงบันดาลใจและให้ความรู้ต่อคนหนุ่มมากได้มากขึ้น กระบวนการสื่อที่สร้างสรรค์จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ เช่น Facebook Fanpage ร่วมมือกับเครือข่ายในการช่วยเหลือลูกเพจที่มีปัญหาคล้าย ๆ กัน สื่อออนไลน์จึงมีพลังมากที่ทำให้ผู้ประสบปัญหาเหล่านี้เข้าถึงการแก้ปัญหาได้เร็วมากขึ้น สื่อต้องมองว่าแฟนเพจเปรียบเสมือนพรรคพวกของตัวเองที่เราพร้อมให้การช่วยเหลือ ดีกว่าแค่สร้างความตระหนัก (awareness) อย่างเดียว ถือเป็นพลังของสื่อที่สามารถสร้างได้จริง (กิริติพงศ์ แนวมาลี, สุรเสกข์ ยุทธิวัฒน์ และมณฑิรา นาควิเชียร, 2564) รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านดิจิทัล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ภาครัฐยังมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลทางด้านการกระบวนการศาลและยุติธรรมมาใช้ในกระบวนการตอบข้อซักถามและข้อมูลด้านกฎหมาย การวิเคราะห์และประมวลผลถึงคุณภาพของหลักฐานและประเด็นร้องเรียน การให้คำแนะนำแนวทางและข้อเสนอแนะกับผู้ร้องในกรณีไม่มีทนายหรือไม่ปรึกษาทนาย การทำนายผลพิจารณาโดยอ้างอิงจากกรณีที่เคยตัดสินมาแล้ว การวิเคราะห์และตรวจเรื่องการละเมิดและการฉ้อโกงต่าง ๆ การประเมินผลวินิจฉัยปัญหาทางกฎหมายเชิงป้องกัน และการบรรเทาโดยวิธีอื่น การจัดการกับกรณีที่เคยเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และระบบการตัดสินใจอัตโนมัติ การพัฒนาแพลตฟอร์มการระงับข้อพิพาทแบบออนไลน์ เป็นต้น

ภาพที่ 1 เทคโนโลยีดิจิทัลทางด้านการกระบวนการศาลและยุติธรรม

ที่มา : (สุพจน์ เจริญภูมิ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านเศรษฐกิจ

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านเศรษฐกิจ รัฐมีแผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ กระจายความเจริญและความเข้มแข็งของภาคสังคม และปรับบทบาท โครงสร้าง และกลไกสถาบันบริหารจัดการเศรษฐกิจของประเทศ ตามหลักแนวคิดการบริหารงานคุณภาพที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อน ประเด็นปฏิรูปเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

ประกอบด้วย 1) การสร้างเกษตรมูลค่าสูง 2) การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพสูง 3) การเพิ่มโอกาสของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย 4) การเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและการลงทุนของไทยในภูมิภาคและ 5) การพัฒนาศักยภาพคนเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้กำลังคนในระบบมีทักษะสอดคล้องตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย และได้รับการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นบุคลากรในภาคเกษตรกรรม ภาคการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการรายย่อยมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบของความเหลื่อมล้ำในภาพรวมแบ่งออกมาได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ (Wealth & Income Inequality) ซึ่งเกิดจากการพัฒนาที่มีลักษณะไม่สมดุลหรือกระจุกตัวในบางพื้นที่หรือบางสาขาการผลิต ส่งผลให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากระจายไปไม่ถึงถึง ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มบุคคล 2) ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส (Opportunity Inequality) ของการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านการศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และการเข้าถึงแหล่งทุนหรือปัจจัยการผลิต 3) ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ (Power Inequality) ทั้งด้านสิทธิทางการเมือง อำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนา ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมและอาจเกิดการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อกลุ่มที่มีอำนาจน้อยในสังคม (พลเดช ปิ่นประทีป, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสังคม

การปฏิรูปประเทศด้านสังคม มีเป้าประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม การคุ้มครองกลุ่มเปราะบางในสังคม ตลอดจนการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนของประชาชน โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชน อย่างมีนัยสำคัญ ประกอบด้วย 1) การมีระบบการออมเพื่อสร้างหลักประกันรายได้ หลังวัยเกษียณที่เพียงพอและครอบคลุมในกลุ่มแรงงานทั้งในและนอกระบบ 2) ผลักดันให้มีฐานข้อมูลทางสังคมและคลังความรู้ในระดับพื้นที่ เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 3) การปฏิรูปการขึ้นทะเบียนคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิสวัสดิการและความช่วยเหลือได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง 4) การสร้างกลไกที่เอื้อให้เกิดชุมชนเมือง จัดการตนเอง และ 5) การสร้างมูลค่าให้กับที่ดินที่รัฐจัดให้กับประชาชน ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นคงด้านรายได้เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ/หลังพ้นวัยทำงาน คนพิการทุกคนไม่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงการขึ้นทะเบียนคนพิการ ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลในการกำหนดนโยบาย และแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้ด้วยตนเอง เกษตรกรและคนยากจนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากรัฐสามารถนำเอกสาร

แสดงสิทธิในที่ดินหรือหนังสือ/เอกสารให้ใช้ที่ดินที่ได้รับจากรัฐไปใช้เป็นหลักประกันการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับการประกอบอาชีพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเป้าประสงค์เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแล รักษา และฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และมีความสมบูรณ์ยั่งยืน เป็นฐานการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเกิดความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ บรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และมีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย 2) การบริหารจัดการเขตทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด 3) การบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และ 4) ปฏิรูประบบการบริหารจัดการเขตควบคุมมลพิษในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์ และยั่งยืน มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้นทั้งในเขตเมืองและชุมชน มลพิษทางอากาศดีขึ้นและเกิดความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรน้ำทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพสิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสาธารณสุข

การปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขมีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้ป่วย ผู้เสี่ยงโรคและผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และทันสมัย มีความรอบรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้ พร้อมทั้งผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองและได้รับการบริบาลและรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพที่บ้านและในชุมชน โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชน อย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การปฏิรูปการจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขรวมถึงโรคระบาดระดับชาติและโรคอุบัติใหม่ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติด้านสุขภาพ 2) การปฏิรูปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสร้างเสริมสุขภาพ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การป้องกันและดูแลรักษาโรคไม่ติดต่อสำหรับประชาชนและผู้ป่วย 3) การปฏิรูประบบบริการสุขภาพผู้สูงอายุด้านการบริบาล การรักษาพยาบาลที่บ้าน/ชุมชน และการดูแลสุขภาพตนเองในระบบสุขภาพปฐมภูมิเชิงนวัตกรรม 4) การปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพและกองทุนที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นเอกภาพ บูรณาการ เป็นธรรม ทัวถึง เพียงพอ และยั่งยืนด้านการเงินการคลัง และ 5) การปฏิรูปเขตสุขภาพให้มีระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ คล่องตัว และการร่วมรับผิดชอบด้านสุขภาพระหว่างหน่วยงานและท้องถิ่นในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง รัฐบาลมีการ

บริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ

การปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเป้าประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออก การรับรู้ของประชาชนด้วยความเชื่อว่าเสรีภาพของการสื่อสาร คือ เสรีภาพของประชาชนตามแนวทางของประชาธิปไตย และมุ่งเน้นให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคมในการให้ความรู้แก่ประชาชน ปลุกฝังวัฒนธรรมของชาติ และปลุกฝังทัศนคติที่ดี โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบคลังข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการจัดการ 2) การกำกับดูแลสื่อออนไลน์ และ 3) การยกระดับการรู้เท่าทันสื่อในการดำเนินการดังกล่าวจะยกระดับความรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาและประชาชน สามารถแยกแยะเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร จากช่องทางที่หลากหลาย เลือกเสพสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้ผลิตสื่อที่มีคุณภาพ สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์สู่สังคม ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและป้องกันการเผยแพร่ข่าวสาร ที่เป็นเท็จหรือข่าวปลอมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างเป็นวงกว้าง มีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการรับข้อร้องเรียนที่เกิดจากการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งประชาชนผู้บริโภค สื่อและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสื่อจะได้รับการดูแลและคุ้มครองตามสิทธิที่พึงมีในการทำธุรกรรม การสื่อสารทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

การปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำการทุจริตและประพฤติมิชอบ รัฐมีการส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบ และให้มีมาตรการควบคุม กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของบุคลากรใช้ดุลยพินิจโดยสุจริต ภายใต้กรอบธรรมาภิบาลและการกำกับกิจการที่ดีอย่างแท้จริง รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้และสนับสนุนแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนในการต่อต้านการทุจริตเพื่อขจัดปัญหาการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการต่อต้านการทุจริต 2) พัฒนาระบบคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ 3) พัฒนาระบบการยุติธรรมที่รวดเร็ว โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติในการดำเนินคดีทุจริตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 4) พัฒนาระบบราชการไทยให้โปร่งใส ไร้ผลประโยชน์ และ 5) พัฒนามาตรการสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบายขยายในการดำเนินโครงการ

ขนาดใหญ่ ในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนได้รับการบริการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงภัยที่เกิดจากการทุจริต ตลอดจนจัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพและกลไกในการส่งเสริมการรวมตัวและมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสอดส่องและป้องกันการทุจริตเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ชาติต่อไป (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านพลังงาน

การปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน มีเป้าประสงค์เพื่อให้กิจการพลังงานมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมมากขึ้นภายใต้กลไกตลาดที่เหมาะสม หน่วยงานภาครัฐมีการใช้พลังงานอย่างรับผิดชอบ ประหยัด คุ่มค่า และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการใช้พลังงานสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการเผยแพร่สื่อสารข้อมูลการวิเคราะห์ด้านพลังงาน เพื่อสนับสนุนการวางแผนและเตรียมความพร้อมระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสนับสนุนการเติบโตของพลังงานทางเลือก และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ศูนย์อนุมัติอนุญาตเบ็ดเสร็จด้านกิจการไฟฟ้าที่แท้จริง 2) การพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ 3) การใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงานสำหรับหน่วยงานภาครัฐ 4) การพัฒนาปิโตรเลียมเคมี เพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างฐานทางเศรษฐกิจใหม่ และ 5) ปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและธุรกิจก๊าซธรรมชาติเพื่อเพิ่มการแข่งขันในการดำเนินการดังกล่าว จะส่งผลให้พลังงานของประเทศมีความมั่นคง ปริมาณเพียงพอ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และได้รับการบริการที่มีคุณภาพในระดับราคาที่เป็นธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการศึกษา

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมภิบาล ซึ่งการศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปจะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น โดยกำหนดกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย 2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ 4) การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ นำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน และ 5) การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทย

นอกจากภัยภัยร้ายได้ปานกลางอย่างยั่งยืน ในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชน/ผู้เรียน ทุกกลุ่มวัยจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่ เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และมีจิต สาธารณะ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติต่อไป (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) การส่งเสริมให้มีการศึกษาและการ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถช่วยผู้คนให้หลุดพ้นความยากจน โดยช่วย ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ แต่ละคนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาทักษะการทำงาน การเพิ่มความรู้ความชำนาญในสาขาอาชีพของตน รวมถึง การเรียนรู้และสามารถปรับตัวพัฒนาสู่รูปแบบวิถีใหม่ เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถนำเทคโนโลยีและข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการยึดมั่นนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย (กฤษฎา สุขพัฒน์, 2564)

บทสรุป (Conclusion)

ปัจจุบันรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสภาวะการ ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 มาจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ อำนาจที่ไม่เท่าเทียมทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ปัญหาความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางการเมือง ของ กลุ่มประชาชนที่มีบริบทแตกต่างกัน ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้น รัฐบาลมุ่งเน้นการเพิ่ม ความเท่าเทียมของโอกาส (Equality of Opportunity) ของประชาชนคนไทยในการเลื่อนฐานะ ทางสังคม (Social Mobility) และการใช้กระบวนการยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับกลุ่ม เป้าหมายตามบริบทของพื้นที่ และต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการ ยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่ารูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย ในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้แก่

1. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านดิจิทัล
2. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านเศรษฐกิจ
3. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสังคม
4. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสาธารณสุข
6. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

8. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านพลังงาน

9. รูปแบบกระบวนการยุติธรรมด้านการศึกษา

นอกจากรูปแบบทั้ง 9 รูปแบบ ที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีหลายครอบครัวสูญเสียรายได้ประจำไป ประชาชนเกิดความเครียด และอาจลามไปถึงการเกิดความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อเพศหญิง กระบวนการยุติธรรมยุคใหม่หรือในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหากระบวนการยุติธรรม และมีการติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์มากขึ้นเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และร่วมมือบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมในยุคใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของหลายภาคส่วนให้ความร่วมมือช่วยกันสร้างสังคมด้วยกระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคมไทยเพื่อให้ทุกคนสามารถปรับตัวสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประชาชนคนไทยจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง

ข้อเสนอแนะในอนาคตเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมในสถานการณ์โรคระบาดหรือสภาวะวิกฤตอื่น ๆ

1. ข้อมูลรายได้จากภาษีของประชาชนคนไทยก็ยังคงครอบคลุมรายได้จากการลงทุน ทรัพย์สินและธุรกิจ ภาครัฐควรมีการศึกษาข้อมูล และการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม เช่น การสำรวจที่เน้นการสุ่มกลุ่มรายได้สูง หรือข้อมูลจากภาครัฐที่ครอบคลุมประชาชนทั่วประเทศ จะช่วยให้รัฐช่วยเหลือและให้กระบวนการยุติธรรมกับประชาชนและความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยได้ดีขึ้น
2. รัฐบาลควรสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในสังคมให้มีโอกาสในกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
3. รัฐบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้ารับบริการด้วยการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม
4. ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาและการค้นหารูปแบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19
5. ลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมด้านการศึกษา พัฒนาคุณภาพบุคลากรครู อาจารย์และการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในชนบทและที่ห่างไกล นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งเสริมการเรียนทางไกล ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่หรือพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันกับโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล
6. พัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมในกระบวนการยุติธรรม จากความช่วยเหลือจากรัฐที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เร่งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้สามารถคุ้มครองประชาชนได้อย่างถ้วนหน้า ให้ความช่วยเหลืออย่างทันถ่วงทีและเพียงพอ
7. ภาครัฐควรลดการผูกขาดโดยการบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้า กระจายอำนาจการคลังและการเมืองสู่ท้องถิ่น ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อกำจัดปัญหาคอร์รัปชัน

8. ภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบนโยบายที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษฎา สุขพัฒน์. (2564). ผลกระทบจากการระบาด COVID-19 ต่อความยากจน บทบาทขององค์กรนานาชาติ และข้อเสนอในการขจัดความยากจนของประเทศไทย. *วารสารคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. 9(3), 68-89.
- กิตติพงศ์ แนวนามลี สุรเสกข์ ยุทธิวัฒน์ และมณฑิรา นาควิเชียร (2564). ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไทย อีกหนึ่งปัญหาในยุค New Normal. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://adaybulletin.com/know-agenda-inequality-in-access-to-justice-in-thailand/59212>
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. (2017). *แนวทางการปฏิรูปภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและวิเคราะห์การกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมิน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2564). *ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข*. กระทรวงสาธารณสุข.
- พิชิตวรรณ กิตติคุณ. (2563). *การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วิรัตน์ พาณิชยพงษ์. (2564). *กระบวนการยุติธรรมในรอบบประชาชนไทย 100 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนการปฏิรูปประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพจน์ เขียวรุฒ. (2564). *กระบวนการยุติธรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564, จาก https://dgti.dga.or.th/wp-content/uploads/2021/05/Justice-System-in-Digital-Economy_Impact-of-Government_v1.2.pdf.
- สุภัทร คำมุงคุณ. (2564). *ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://library.parliament.go.th/thradioscript-rr2564-jun4>
- อติวิชญ์ แสงสุวรรณ. (2564). *ความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Jenmana, T. (2018). *Income Inequality, Political Instability, and the Thai Democratic Struggle*. Paris : School of Economics Masters.
- Suisse, Credit. (2018). *Global Wealth Databook*. Retrieved October 15, 2021, from <https://www.pier.or.th/abridged/2020/17/>.